

Voorzitter

niet alleen door geestverwanten geroemd. Vasthoudend was hij ook.

In deze Kamer was Alis Koekkoek woordvoerder onderwijs en justitie en tevens lid van de bijzondere commissie voor de JBZ-Raad. In zijn maidenspeech sprak hij bij de behandeling van het wetsvoorstel Experimenten kiezen op afstand, over de behoefte aan politiek leiderschap in deze tijd de volgende woorden: "Geen leiding van leiders die meedeinen op de golven van het populisme, maar leiders met visie die de kiezers meekrijgen om het Nederland en het Europa van morgen een beetje rechtvaardiger te maken dan vandaag. Politieke visie, ideologie zo u wilt, heeft niet afgedaan maar blijft broodnodig."

Hij was een bevlogen man wiens maatschappelijke en kerkelijke betrokkenheid bleek uit zijn lidmaatschap van talloze besturen, commissies en verenigingen; een man die zich geïnspireerd en gedragen wist door zijn geloof.

Wij zullen zijn gaven van hoofd en hart missen. Wij herinneren zijn beminnelijkheid, zijn warme integere persoonlijkheid en zijn deskundigheid. Zijn vrouw en kinderen, voor wie hij er altijd was, wensen wij alle kracht toe om dit zware verlies te dragen.

Minister **Balkenende**: Mevrouw de voorzitter. Vorige week maandag overleed Alis Koekkoek. Hij was lid van uw Kamer en hoogleraar Staats- en Bestuursrecht, maar bovenal was hij een warm en meelevend mens. Ik kende Alis Koekkoek goed. Wij hadden regelmatig contact, ook tijdens zijn ziekte. Vorige maand bezocht ik hem nog. We hebben elkaar de hand geschud, gepraat en gezwegen. Dat bezoek was zeer waardevol. Je klopte nooit tevergeefs aan bij Alis Koekkoek. Hij stond altijd voor mensen klaar met zijn adviezen. Tot het laatst toe toonde hij betrokkenheid bij anderen en bemoedigde hen. Ook ik heb dat mogen ervaren.

Wij hebben afscheid moeten nemen van een bijzonder kundig rechtsgeleerde. Zijn hele carrière is hij verbonden geweest aan de Universiteit van Tilburg, eerst als wetenschappelijk medewerker en vanaf 1981 als hoogleraar Staats- en Bestuursrecht. In de in memoriam wordt de website van de universiteit wordt Alis Koekkoek geroemd om zijn accurate en brede kennis van het

staatsrecht. Hij heeft door zijn inhoudelijke kennis en zijn vele publicaties groot gezag verworven. Hij was een vakman, een vakman die bovendien de gave bezat om te communiceren. Vanaf het moment dat hij Tweede-Kamerlid werd in 1994, wisten de media hem te vinden. Hij wist ingewikkelde constitutionele vraagstukken op een rustige, heldere manier te analyseren zonder zich van de wijs te laten brengen door de waan van de dag. Zijn vriendelijke en bescheiden houding gaven zijn woorden extra zeggingskracht.

Anders dan in de wetenschap is het in de politiek onvoldoende om gelijk te hebben. Gelijk krijgen, daar draait het om, zei Alis Koekkoek in 1998. Hij zal meer dan eens het spanningsveld hebben gevoeld tussen de hectiek van het politieke bedrijf enerzijds en zijn wetenschappelijke natuur, zijn zoektocht naar zorgvuldigheid, anderzijds. Zijn kwaliteiten pasten goed bij het werk en de functie van de Eerste Kamer als chambre de réflexion. Het is dan ook bijzonder te betreuren dat hij zijn vakmanschap maar zo kort ten dienste heeft kunnen stellen van deze Kamer. Alis Koekkoek heeft veel voor de samenleving betekend. Terecht is hij in september 2004 voor zijn grote wetenschappelijke en maatschappelijke verdiensten geëerd door zijn benoeming tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau.

Zijn geloof was een bron van inspiratie en kracht voor Alis Koekkoek. De Almachtige is mijn herder en geleider, stond er boven de rouwkaart. Zo beleefde hij het, ook gedurende zijn ziekbed. Deze gedachte kan voor zijn vrouw, kinderen en kleinkind een troost zijn bij het dragen van dit immense verlies. Wat zijn dochter afgelopen zaterdag bij de rouwdienst zei, trof mij zeer: wij zijn er nog niet aan toe om hem te missen. Ik denk dat dat voor ons allemaal geldt.

De **voorzitter**: Ik verzoek u allen om een ogenblik stilte.

(De vergadering neemt enkele ogenblikken stilte in acht.)

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

Aan de orde is de behandeling van de wetsvoorstellen:

- **Wijziging van de Wet arbeid en zorg en enige andere wetten in verband met het tot stand brengen van een recht op langdurend zorgverlof en het aanbrenge van enkele verbeteringen (28467);**
- **Wijziging van de Wet op de formeel buitenlandse vennootschappen (29524);**
- **Instelling van een aansluitende zone voor het Koninkrijk (29533, R1758);**
- **Wijziging van de Politiewet 1993 in verband met het stellen van regels voor het treffen van samenwerkingsvoorzieningen op initiatief van politiekorpsen en voor de informatie- en communicatievoorzieningen van de politie (29703);**
- **Goedkeuring Protocol bij het Internationaal Verdrag betreffende de instelling van een Internationaal Fonds voor vergoeding van schade door verontreiniging door olie (29705, R1766);**
- **Uitvoering van het op 16 mei 2003 te Londen tot stand gekomen Protocol bij het Internationaal Verdrag betreffende de instelling van een Internationaal Fonds voor vergoeding van schade door verontreiniging door olie, 1992, alsmede aanpassing van de Wet aansprakelijkheid olietankschepen (29706);**
- **Wijziging van de Wet op de waterkering en intrekking van de Deltawet grote rivieren, de Deltawet, de Deltaschadewet, de Wet schade oesterkwekers, de Vergunningwet Westerschelde, de Zuiderzeewet en de Zuiderzeesteunwet (29747);**
- **Wijziging van de Wet op de rechtsbijstand en het Wetboek van Strafvordering houdende regeling van de vergoeding aan de verdachte ingeval van toepassing van artikel 591a van het Wetboek van Strafvordering (29756);**
- **Wijziging van de Wet milieubeheer en de Wet op de economische delicten in verband met de invoering van een systeem van handel in emissierechten met het oog op het beperken van de emissies van**

stikstofoxiden (handel in NO_x-emissierechten) (29766);
 - **Vaststelling van de begrotingsstaat van het Infrastructuurfonds voor het jaar 2005 (29800-A);**
 - **Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 2005 (29800-V);**
 - **Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Justitie (VI) voor het jaar 2005 (29800-VI);**
 - **Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2005 (29800-VIII);**
 - **Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Defensie (X) voor het jaar 2005 (29800-X);**
 - **Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (XI) voor het jaar 2005 (29800-XI);**
 - **Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat (XII) voor het jaar 2005 (29800-XII);**
 - **Tijdelijke regels betreffende experimenten in het hoger onderwijs op het gebied van vooropleidingseisen aan en selectie van aanstaande studenten en op het gebied van heffing van collegegeld (Experimentenwet vooropleidingseisen, selectie en collegegeldheffing) (29819);**
 - **Wijziging van de Invorderingswet 1990 en van de Wet inkomstenbelasting 2001 (29944);**
 - **Wijziging van de Kieswet houdende enkele technische wijzigingen in verband met geconstateerde gebreken (30029).**

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van:
 - **het wetsvoorstel Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Koninkrijk België inzake arbitrage betreffende de spoorlijn "IJzeren Rijn"; 's-Gravenhage, 22/23 juli 2003 (29579).**

De **voorzitter**: Ik heet beide ministers van harte welkom hier vandaag.

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Franken** (CDA): Voorzitter. De vaste commissie voor Verkeer en Waterstaat heeft in haar vergadering op 15 maart jongstleden de taken voor dit debat verdeeld. Namens de commissie, de hele commissie dus, mag ik hier spreken en de spits afbijten met de behandeling van een vraagpunt dat ons allen bezighoudt. Ik maak de nu volgende opmerkingen dan ook namens alle fracties van de Kamer die deelnemen aan de werkzaamheden van de vaste commissie V&W. Vervolgens zullen diverse woordvoerders van de verschillende fracties een aantal meer specifieke aspecten onder de loep nemen.

Wij spreken vandaag over een verdrag dat voorziet in arbitrage tussen Nederland en België over de beslissingsbevoegdheid met betrekking tot de voorzieningen die moeten worden getroffen voor de modernisering van de spoorweg IJzeren Rijn en de daarmee gepaard gaande kosten, een en ander in het licht van het Scheidingsverdrag van 1839 en de in dat verband gemaakte afspraken. Het gaat in het bijzonder om de milieubeschermdende maatregelen in verband met de aanwezigheid van grote bevolkingsconcentraties en in verband met de doorsnijding van het natuurgebied de Meinweg. Het verdrag verklaart voor een beslissing over de bevoegdheidsvragen ten aanzien van deze voorzieningen en voor de vaststelling van de aansprakelijkheid voor de kosten een speciaal tribunaal bevoegd, dat zijn werk zal doen onder de auspiciën van het Permanente Hof van Arbitrage in Den Haag.

Het probleem, dat is gerezen, bestaat uit onduidelijkheid over de precieze inhoud en wijze van uitvoering van een verplichting, die wordt toegedicht aan de Nederlandse staat. Maar aan zo'n vraag gaat een andere vraag vooraf, te weten: bestaat die verplichting wel, of met andere woorden, wat is de rechtsgrond waarop die verplichting is gebaseerd? Hierover zijn in de schriftelijke ronde vragen gesteld, maar de antwoorden van de minister

van Buitenlandse Zaken hebben de leden van de Commissie nog niet overtuigd. In dit deel van het debat zal ik mij beperken tot deze vraag.

Uit de diverse verdragsteksten blijkt, kort gezegd, het volgende.

1. Nederland heeft bij artikel 3 van het Grensverdrag van 1842 - een artikel dat volgens de minister van Buitenlandse Zaken een nadere uitwerking is van artikel XII van het Scheidingsverdrag uit 1839 - aan België het recht verleend tot het verlenen van een concessie om een weg of kanaal aan te leggen of te doen aanleggen. Van dit recht heeft België geen gebruik gemaakt, aldus de minister van Buitenlandse Zaken in zijn brief van 31 januari jongstleden

2. Bij artikel 4 van het IJzeren Rijn Verdrag van 1873 heeft Nederland - en ik put opnieuw uit de brief van de minister van Buitenlandse Zaken van 31 januari van dit jaar - met instemming van België deze concessie verleend aan twee Belgische maatschappijen. Deze concessie heeft Nederland in 1897, in overleg met de Belgische regering, teruggekocht. Daaruit volgt de conclusie dat Nederland zijn verplichting is nagekomen om een concessie aan België te verlenen én dat deze concessie met instemming van België is geëindigd. Er is dan ook geen grond meer waaraan België meer dan 100 jaar later het recht kan ontlenen op het gebruik, het herstel, de aanpassing en de modernisering van het Nederlandse gedeelte van het historische tracé van de IJzeren Rijn. Ik zeg hiermee niet dat de genoemde verdragen niet meer geldig zouden zijn, maar alleen dat die verdragen zijn uitgewerkt. Nederland is zijn verplichtingen nagekomen en de aan België verleende rechten zijn in overeenstemming tussen partijen beëindigd. Zo komt aan een juridische verbintenis een einde wanneer de partijen hun prestaties hebben verricht. Dat zegt overigens niets over de vraag of de overeenkomst die aan deze verbintenis ten grondslag ligt geldig is en al of niet kan worden opgezegd. Het gaat erom dat de prestatie is verricht en dat daarmee de uit de overeenkomst of de verschillende verdragen voortvloeiende verbintenissen, verplichtingen, zijn geëindigd.

Het is merkwaardig dat de minister in de stukken spreekt van een recht van doortocht - in